

DATUM	13-10-2017
AAN	Commissie Ruimte, Groen en Water
VAN	Gedeputeerde Mirjam Maasdam
DOORKIESNUMMER	
ONDERWERP	Utrechtse invulling van het ganzenakkoord en alternatieven voor ganzenbeheer (Termijnagenda 23 oktober 2017).

In de Kadernota 2017 heeft u voor 2018 middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de verlenging van de Utrechtse ganzenafspraken en het actief inzetten op diervriendelijker ganzenbeheermethoden. In het Beleidskader Wet natuurbescherming (PS 12-12-2016) was dit aangekondigd. Ik heb u toegezegd u nader te informeren over het advies dat geleid heeft tot verlenging in 2018 en 2019 en u hierover te informeren, ook al met oog op de benodigde middelen voor 2019.

In genoemde Beleidskader heeft u de Utrechtse ganzenafspraken vastgelegd. Deze afspraken zouden in principe dit jaar aflopen. Tijdens het implementatietraject van de Wet natuurbescherming in 2016 heeft het Projectteam ganzenbeheer Utrecht (PGU) een tussenbalans opgemaakt. De hoofdconclusie van het PGU kon nog worden meegenomen in het Beleidskader, namelijk dat de doelstellingen van het ganzenakkoord, na 4 jaar, om uiteenlopende redenen waarschijnlijk niet gehaald gaan worden in 2017. Het PGU heeft daarna geadviseerd om niet te gaan tornen aan de onderdelen van de afspraken (het totale pakket van zomerreductie, winterrust, ganzenrustgebieden, etc.), maar de komende twee jaar in te zetten op volle benutting van de gereedschapskist gevuld met maatregelen en het accent te verschuiven naar de meest effectieve aanpak. Onderliggende redenen zijn ook dat onze provincie voorloper is en de buurprovincies pas recent op stoom komen met de volle benutting van hun maatregelen voor de reductieopgaven en het ganzenvangen in de rui pas met de komst van de Wet natuurbescherming vanwege juridische redenen ten volle kan worden ingezet. De extra jaren moeten bewijzen dat met de gezamenlijke intensieve inspanning de zomerganzenpopulatie naar beneden kan worden bijgesteld en dat de trend van al maar stijgende provinciale tegemoetkomingen voor ganzenschade gestopt kan worden. Daarnaast heeft u in Beleidskader besloten om parallel daaraan in te zetten op de alternatieve diervriendelijke ganzenbeheermethoden. Wat dit betekent zet ik hieronder ook voor u uiteen.

1. Verlenging van de Utrechtse invulling van het ganzenakkoord

Op 26 februari 2013 is ter uitvoering van het landelijke ganzenakkoord het PGU opgericht. Op 2 december 2013 is het landelijke akkoord ontbonden omdat op enkele details geen overeenstemming kon worden bereikt. In het PGU (waarin de provincie, LTO, agrarische natuurverenigingen, jagers en terreinbeherende organisaties zijn vertegenwoordigd) is besloten de lijn van het gesneuvelde ganzenakkoord voort te zetten. Uitgangspunt is zoveel mogelijk rust voor trekganzen in de winterperiode en intensief beheer op standganzen¹ in de rest van het jaar.

De doelstelling van de Utrechtse invulling van het ganzenakkoord is de schadeomvang van de grauwe gans terug te brengen tot het niveau van 2005. Hiertoe dient de populatie gereduceerd te worden tot een voorjaarsstand van 4000 dieren. Voor de brandgans gaat het om het terugbrengen van de schadeomvang tot het niveau van 2011, hetgeen overeenkomt een voorjaarsstand van 3000 dieren. De daarbij berekende zomerstanden zijn respectievelijk 7000 grauwe ganzen en 5000 brandganzen.

Ieder jaar vinden er in juli in de provincie Utrecht tellingen van de aanwezige ganzen plaats. De getelde aantallen laten zien of de aanpak effect sorteert. Zo werd in 2014 al de streefstand voor de brandgans behaald en is de populatiereductie voor deze soort beëindigd. Sindsdien mogen brandganzen nog alleen maar gedood worden als ondersteuning van verjaging. Voor de grauwe gans ligt dit anders. Na een forse afname in de zometelling van 2014 (van 36.745 in 2013 naar 27.939 in 2014) zien we in de er daaropvolgende jaren nog slechts sprake van geringe aantalsveranderingen (2015: 29.384, 2016: 28.064, 2017: 28.120).

---

¹ Dit zijn de jaarrond in Nederland verblijvende ganzen, ook wel aangeduid als overzomerende ganzen of zomerganzen.

Deels is dit toe te schrijven aan het beperken van de mogelijkheden om beheer uit te voeren in de schemerperiode en deels aan het wegvallen van de vangacties in 2016 als het gevolg van een rechterlijke uitspraak. Hierdoor bleef het aantal onttrokken ganzen achter in vergelijking met de voorgaande jaren. Omdat het in 2016, op basis van de julitellingen, niet waarschijnlijk leek dat in 2017 een voorjaarsstand van 4.000 grauwe ganzen (zomerstand van 7.000 expl.) bereikt zou gaan worden is er in september 2016 in het PGU uitgebreid gesproken over het opschuiven van de streefdatum. Vasthouden aan het streven om het doel in 2017 te bereiken vereist tornen aan de winterrust met consequentie dat er met zekerheid ook grauwe ganzen uit de trekkende populatie gedood worden. Dit is echter gezien onze internationale verantwoordelijkheid niet acceptabel en zou in strijd met de uitgangspunten van de Utrechtse aanpak zijn. Daarnaast is de achterstand van de reductie opgelopen doordat het tijdelijk niet mogelijk was om het doden van aan de reproductie deelnemende exemplaren te combineren met het vangen tijdens de rui. Het effect hiervan kan, als het gevolg van het grote reproductievermogen, niet in één jaar ingehaald worden. Voor de komende jaren wordt daarom ingezet op:

- Het treffen van maatregelen die een effectieve bijdrage leveren aan het onttrekken van de aan de reproductie deelnemende exemplaren door middel van het doden van broedparen al dan niet uitgevoerd of ondersteund door het Ganzenbeheerteam Utrecht (GBT)/professionele beheerders en om de voortplantingsmogelijkheden voor ganzen in het stedelijk gebied te beperken. Uit het onderzoek dat SOVON in 2016 heeft uitgevoerd blijkt dat in Utrecht en Nieuwegein grauwe ganzen zich inmiddels gevestigd hebben en dat Amersfoort en Leusden in de vestigingsfase zitten.
- De mogelijkheden tot verbetering van meer coördinatie tussen jagers in verschillende jachtvelden.

Op 21 september 2016 is er in het PGU uitgebreid gesproken over de realisatie van de doelstellingen uit de Utrechtse invulling van het ganzenakkoord. Uiteindelijk zijn alle partijen in het PGU akkoord gegaan met het verlengen van de periode waarin de doelstelling van het ganzenakkoord gerealiseerd worden, met twee jaren. Het streven is de doelstellingen in 2019 gerealiseerd te hebben en de evaluatie van de uitvoering ook in 2019 te laten plaatsvinden.

2. Alternatieven voor het beperken van de ganzenproblematiek

Een werkgroep bestaande uit de Dierenbescherming, de Faunabeheereenheid en de provincie overlegt regelmatig over kansrijke alternatieve beheersvormen. De volgende projecten worden als kansrijk beoordeeld en momenteel besproken met betrokkenen. Op basis van deze overleggen kunnen de projectvoorstellen nog gewijzigd worden. Op projecten die in dit kader door bij BIJ12 worden uitgevoerd (onder andere verjagen door middel van laser) wordt hier niet in gegaan. Daarvoor wordt verwezen naar de website van BIJ12 (<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/onderzoek/>).

Gebiedsgewijze gecoördineerde verjaging van ganzen m.b.v. een verjaagteam

In delen van de provincie vormen laat wegtrekkende brandganzen een groeiend probleem voor de weidevogelbeheerder. Hoewel verjaging van brandganzen zonder ondersteuning met afschot in principe niet verboden is, is verjaging in weidevogelgebieden problematisch vanwege de terugkerende en deels pleisterende weidevogels. Agrariërs ervaren ook een toename van brandganzenoverlast gedurende de winterperiode. Omdat ganzen gedurende de winter, tot 15 mei, niet met ondersteunend afschot verjaagd mogen worden voelen de agrariërs zich ernstig beperkt in hun mogelijkheden om schade te voorkomen. Uit de informatie van het Faunafonds blijkt dat de schade door brandganzen, die in maart geconstateerd wordt, sinds 2013 toeneemt. In een geselecteerd verjaaggebied (bestaand uit een weidevogelgebied en een aangrenzend agrarisch gebied), zullen gedurende de periode 1 februari tot 1 maart ganzen intensief (frequent) opzettelijk verontrust worden. Hierbij wordt een team ingeschakeld die diverse verjaagmethoden gebruiken maar ondersteuning van verjaging door middel van afschot niet. De praktijkproef moet antwoord geven op de volgende vragen:

1. Wat zijn de effecten van intensief verjagen, zowel op weidevogelgraslanden als op intensief agrarisch gebruikte percelen, op de aantallen ganzen in het proefgebied?
2. Wat zijn de verschillen in effectiviteit van deze verjaagacties tussen weidevogelgraslanden en intensief gebruikte graslanden?
3. Welke inspanning is nodig om de aantallen in het proefgebied te beperken?
4. Wat is de blijvende invloed van deze verjaagacties op ganzen in het weidevogelgebied?

Ook wordt bekeken of er kansrijke plekken in de provincie zijn om een vergelijkbare praktijkproef ook gedurende de zomer op agrarisch grasland uit te voeren.

Herinrichting van broedlocaties langs snelwegen.

Langs de snelweg A2 ligt aan de westzijde van de weg een lus (afrit Nieuwegein, IJsselstein) waarin een waterplas met rietvegetatie en moerasbos. Deze locatie is een broedplaats van veel grauwe ganzen. Vanwege

het risico van aanrijdingen heeft Rijkswaterstaat in de winter van 2016/17 een rastergeplaatst langs de snelweg om te verhinderen dat hier ganzen de weg op gaan. Op deze locatie, die eigendom is van de provincie, wordt bezien welke maatregelen genomen kunnen worden om dit gebied onaantrekkelijk te maken voor broedende ganzen. De opties variëren van aanpassen maaibeheer in combinatie met doorgaan met legselbehandeling tot het verwijderen van de bosgroei en dempen van de plas.

Het lokaal inzetten van gehouden landvarkens ter beperking van het aantal ganzenlegsels.

Op dit moment zijn jaarlijks vele vrijwilligers en het Ganzenbeheerteam actief om ganzenlegsels onklaar te maken. Dit om het broedsucces te beperken, de aanwas van nieuwe ganzen in toom te houden en schade door ganzen te beperken. Voor een deel van deze broedlocaties is het wellicht mogelijk om legselbeperking te laten uitvoeren door Mangalitza-varkens (Hongaarse landvarkens). Varkens blijken graag eieren te eten en zijn in staat daar actief naar te zoeken. In afgesloten terreinen zouden zij een bijdrage kunnen leveren aan nestbeheer. Een praktijkproef lijkt nu mogelijk op een terrein van de gemeente Houten dat gebruikt wordt als voorzuivering voor afvalwater en waar veel ganzen broeden. Momenteel wordt overlegd met de Vereniging van landvarkenshouders over de mogelijkheid; de gemeente Houten is bereid mee te werken aan de praktijkproef. Deze praktijkproef moet antwoord geven op de vraag of de inzet van Mangalitza-varkens zinvol is om het broedsucces van ganzen te beperken in gebieden die lastig toegankelijk zijn voor beheerders. Zo wordt ook inzicht verkregen over de gevolgen van de aanwezigheid van deze varkens op de natuur.

Het inzaaien van proeflocaties met grassoorten die door ganzen als minder aantrekkelijk worden ervaren.

In gansrijke gebieden een pilot opstarten met proefvelden die op verschillende manieren behandeld worden (ander graszaad, ander maaibeleid). Vervolgens ganzenvoorkomen en schade monitoren in vergelijking met percelen waar op traditionele wijze gewerkt wordt. Bereidwilligheid van grondgebruikers speelt hier een doorslaggevende rol voor het slagen van deze proeven.

Pilot verjaging met laserapparatuur.

De Faunabeheereenheid heeft twee laserapparaten aangeschaft die door geïnteresseerden gebruikt konden worden en waarbij gevraagd werd de ervaringen te noteren. De apparaten zijn in beperkte mate gebruikt, maar moest stilgelegd worden vanwege het (door de leverancier niet vermeldde) risico op oogletsel. Momenteel wordt bezien of het gebruik aan een beperktere, goed geïnstrueerde, groep beheerders kan worden toegestaan om ervaringen op te doen met dit potentieel waardevolle middel. Het gaat om een kleinschalige praktijkproef. Bij BIJ12 wordt een uitgebreide proef gedaan waarvan de rapportage nog niet beschikbaar is.